

ELS PLANS D'INCLUSIÓ SOCIAL

Concepte i Guia d'elaboració, implementació i avaluació

C.I.F. P0800010A

0

Presentació:

L'Associació Catalana de Municipis i Comarques (ACM) és una entitat municipalista que agrupa més del 95% dels ens locals de Catalunya amb l'objectiu de defensar els interessos dels municipis i ésser-ne la veu representativa.

Els darrers anys, l'entitat ha fixat com un dels seus objectius estratègics la creació i promoció d'un àrea de desenvolupament local, amb prioritat per les accions de desenvolupament social.

Aquesta línia de treball ha de ser capaç de generar instruments per als ens locals, alhora que es configura com un servei de suport al desenvolupament que l'entitat ofereix als seus associats. Des de l'ACM, doncs, considerem el desenvolupament social una estratègia de promoció i desenvolupament de molts municipis catalans i alhora com a sector de creació d'ocupació estable, i en aquest sentit es té la ferma voluntat de ser capaç de consolidar estratègies de coordinació amb el tercer sector mitjançant la difusió dels diferents instruments.

Amb aquest objecte l'ACM ha concorregut a la subvenció d'un Projecte AODL durant els exercicis 2012 i 2013, amb la possibilitat d'ésser prorrogat, i que entre d'altres finalitats pretén portar a terme accions de difusió per a la implantació de diferents instruments d'acció social, com els Plans d'Inclusió Social.

El present document, doncs, respon a aquest marc i ha de servir perquè els Ajuntaments en tinguin coneixement i puguin utilitzar aquest instrument, i per altra banda perquè puguin emprar-lo com a guia per a la seva elaboració, implementació i avaluació.

PLANS LOCALS D'INCLUSIÓ SOCIAL

I. INTRODUCCIÓ

La definició d'exclusió social de la qual partim té l'avantatge de situar la temàtica social de les desigualtats més enllà dels aspectes estrictament econòmics, alhora que contempla les transformacions recents que ha patit i està patint la nostra societat. Amb els canvis dels darrers 30 anys, han aparegut nous eixos de marginació; la transició vers l'era postindustrial ha donat lloc a una societat més diversa i fragmentada, en la qual les situacions de marginalitat són també més heterogènies i han deixat de respondre estrictament a la lògica de classes que havia explicat les desigualtats socials durant gran part del segle passat.

El concepte d'exclusió pretén capturar la naturalesa canviant i multidimensional dels problemes socials sovint descrits com a pobresa. De la mateixa manera que el concepte pobresa descriu situacions de carència material, el concepte exclusió social incorpora moltes altres formes de desavantatge, com ara discriminació, els problemes

familiars, la manca de salut, carències educatives, les relacions socials, el nivell cultural, etc, factors, que dificulten o impedeixen a les persones participar en activitats clau de la societat.

No emprem, per tant, el concepte «exclusió social» per referir-nos únicament als grups en situació de marginació severa i a formes extremes de desavantatge múltiple, com ara els sense-sostre. L'enfocament que adoptem és ample: ens referim a la part significativa de la població que pateix una combinació de desavantatges més o menys greus, des de la manca de treball a la necessitat sobrevinguda de fer-se càrrec d'un familiar dependent. En determinades circumstàncies, aquestes desavantatges es reforcen mútuament constituint una espiral que, amb diferents graus d'intensitat, dóna lloc al progressiu deteriorament de la situació de la persona en relació al mercat laboral, impedeix que se senti part activa de la comunitat i dificulta l'accés tant als mecanismes de desenvolupament personal com als sistemes de protecció social.

També és important considerar l'existència de diferents graus d'exclusió social: la distància entre la plena participació i l'absència d'aquesta en cadascun dels eixos, és clarament una variable contínua que pot prendre diferents graus, de menor a major intensitat, i pot variar al llarg del temps.

L'exclusió social és un concepte integral que mostra la complexitat d'un fenomen social que s'expressa en un o més àmbits vitals de les persones, desencadenant situacions d'una gran varietat i gravetat. És per aquest motiu que la perspectiva més

adequada per estudiar-la ha de ser flexible i dinàmica, tenint en compte tots els àmbits en els quals es pot manifestar: laboral, econòmic, formatiu, sociosanitari, residencial, relacional, polític i ciutadà.

La desigualtat ha esdevingut multidimensional i han emergit nous tipus de necessitats no previstes pels mecanismes de l'estat del benestar clàssic. Per altra banda, les transformacions a les quals ens hem referit, juntament amb la velocitat que prenen aquests canvis, fan que les polítiques tradicionals aparegudes amb la incorporació de l'estat del benestar s'hagin anat tornant poc operatives i poc versàtils davant la complexitat, l'heterogeneïtat i l'especificitat dels problemes socials actuals. Les polítiques de benestar, gestionades de manera rígida i burocràtica, construïdes com a resposta a demandes homogènies i diferenciades, han esdevingut incapaces de fer front a situacions socials molt heterogènies i canviants, que requereixen formes de gestió molt més flexibles i desburocratitzades.

Aquest és el motiu pel qual creiem que qualsevol de les polítiques destinades a combatre el fenomen de l'exclusió social s'ha de recolzar sobre unes bases i uns principis diferents dels que han operat fins ara.

Eixos d'inclusió social

Un cop hem definit el fenomen de l'exclusió social com el conjunt divers de formes de desavantatge que impedeixen o dificulten que les persones o comunitats participin en activitats clau de la societat, cal preguntar-se per la naturalesa d'aquestes activitats així com per les formes de participació bàsiques en la societat. Per fer-ho, hem establert tres eixos fonamentals per la inclusió social.

- L'econòmic i de la renda: tracta la participació i l'accés en la producció. És a dir, la persona ha de tenir la possibilitat de realitzar activitats bàsiques de treball i de consum en el mercat. Aquest eix contempla, també, tot el que fa referència a l'accés al món laboral en condicions adequades.
- El relacional i dels vincles: es refereix a la participació de la persona en les xarxes socials de reciprocitat, ja siguin familiars, de veïnatge i/o d'altres tipus. Els vincles relacionals són vitals i ajuden a trobar i mantenir l'espai a la societat així com a configurar la pròpia identitat.
- El de ciutadania: és l'eix que incorpora la dimensió política de l'individu i fa referència a l'accés i el reconeixement dels drets socials que, en principi, són garantits per llei a qualsevol persona. També és un eix que aposta per la igualtat d'oportunitats en la participació social del propi municipi i de la societat.

La manca de participació en cadascun d'aquests espais representa una dimensió d'exclusió social.

EUROPA

A mitjans dels anys setanta, la Unió Europea va comprendre que per establir polítiques de creixement econòmic i de progrés, havia d'actuar globalment i incidir en diversos fronts.

Per una banda, limitar o pal·liar les conseqüències de les noves problemàtiques de la crisi a l'esfera econòmica (fonamentalment en el mercat de treball) i a l'esfera social (nou rol de la dona, canvis en l'estructura familiar, etc.). Per una altra banda, era adient teixir xarxes de protecció social per als col·lectius més desfavorits. Així sorgeixen els primers plans europeus coneguts com a «Programes Pobresa».

El primer gran impuls contra l'exclusió social es va manifestar amb la celebració del Consell Europeu de Lisboa l'any 2000, on els països de la Unió Europea es comprometeren a endegar una política comunitària amb un doble objectiu: enfortir l'economia de la Unió Europea i lluitar contra l'exclusió social, fomentant la cohesió i la inclusió social. La Cimera de Niça va fer un pas endavant en l'Agenda Social Europea: fixà els objectius de les estratègies públiques per a la inclusió social i explicità les dimensions necessàries per abordar integralment les situacions de pobresa i exclusió:

- La política laboral, que ha d'afavorir l'increment de les taxes d'activitat i d'ocupació,
- la protecció social en les seves dimensions de salut, atenció a la dependència i garantia d'ingresos,
- l'accés a l'habitatge, el dret a la mobilitat i a un entorn urbà de qualitat,
- l'educació, la cultura, el temps lliure i l'accés a la societat de la informació,
- la prioritització dels grups especialment vulnerables,

- la igualtat entre homes i dones com a eix transversal,
- el criteri operatiu de subsidiarietat territorial i d'actors.

El Consell Europeu de Niça va instar als Estats membres a posar en pràctica els objectius de lluita contra la pobresa, a través de l'elaboració dels Plans Nacionals per a la Inclusió Social, els quals havien de plasmar els objectius comuns per mitjà del mètode obert de coordinació (MOC). En el marc del MOC, els Estats membres donen el seu acord a un cert nivell de desenvolupament conjunt de polítiques, sense menyscabar el principi de subsidiarietat.

L'any 2003, la Comissió Europea va establir la dimensió territorial –regional i local– com un component bàsic de l'Agenda Social Europea. Reconeixia que el món local té un paper fonamental per desenvolupar les polítiques de cohesió. La proximitat és el millor marc per conèixer quines són les necessitats i oportunitats, per prevenir i actuar, per construir els lligams necessaris entre els sectors públic i privat, els agents socials, l'economia social i els agents implicats.

L'Agenda Social Europea 2005-2010 estableix com a prioritats fonamentals l'ocupació, la inclusió social i la promoció de la igualtat d'oportunitats, per tal de reforçar la prosperitat i la solidaritat.

L'impuls al desenvolupament de Plans d'Inclusió en els nivells autonòmic i local de govern apareix ja en el II Pla Nacional d'Inclusió Social. Posteriorment, en el Consell Europeu de Brussel·les, al març de 2006, es va concretar aquest impuls, amb la idea

que l'àmbit local és l'escenari privilegiat per articular la xarxa d'agents socials per a la inclusió.

ESTAT ESPANYOL

A partir dels acords presos pel Consell Europeu a Lisboa, els diferents Estats membres començaren a desenvolupar els respectius plans nacionals per a la inclusió social. Espanya no fou una excepció, de manera que el 2001 el Govern aprovà el «I Plan Nacional de Acción para la Inclusión Social del Reino de España 2001-2003». Des d'aleshores es van elaborar, aprovant i implementant plans nacionals.

CATALUNYA

L'any 2000 es va realitzar l'Informe sobre el desenvolupament del Pla integral de lluita contra la pobresa i l'exclusió social. Posteriorment, el govern de la Generalitat de Catalunya va adquirir el compromís d'elaborar un «Pla per a la Inclusió i la Cohesió Social», amb la col·laboració dels municipis i dels agents socials. Arran d'aquest compromís es va crear la Comissió Rectora del Pla d'Acció per a la Inclusió Social a Catalunya, que el 16 de febrer del 2006 va presentar una proposta de Pla.

A l'Acord de Govern 2007-2010 es manifesta la voluntat de concertar una estratègia per a la inclusió i la cohesió social, partint de la feina realitzada i de l'experiència acumulada al llarg d'anys de plans europeus i estatals. Aquest Pla projectarà els escenaris socials desitjats a mitjà i llarg termini, alhora que assentarà les bases d'un model innovador i compartit d'intervenció dels poders públics enfront de les situacions de desigualtats socials, les causes que les originen i les conseqüències que es

manifesten en les persones i col·lectius que viuen en situació de risc i vulnerabilitat, amb l'objectiu de treballar per aconseguir la pobresa zero a Catalunya.

L'any 2006, el Departament de Benestar i Família (actualment Departament d'Acció Social i Ciutadania) va crear el «Programa pel desenvolupament de Plans Locals per a la Inclusió Social» adscrit a l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (ICASS), el qual s'emmarca en el «Pla per a la Inclusió i la Cohesió Social a Catalunya». La finalitat del Programa és fomentar que diversos municipis catalans elaborin i implementin plans locals d'inclusió. Reconeix el paper cabdal de les administracions d'àmbit local i del teixit social del territori en la lluita contra el fenomen de l'exclusió social.

El 2006 el «Programa pel desenvolupament de plans locals de la Generalitat de Catalunya » va atorgar recursos financers i tècnics a 12 municipis catalans i el 2007 va afegir-hi 8 municipis més.

II. PLANS LOCALS D'INCLUSIÓ SOCIAL

Els Plans locals d'inclusió social són instruments relativament recents liderats pels ajuntaments a resultes de l'impuls europeu (amb el consegüent estatal i autonòmic) per eradicar la pobresa, la vulnerabilitat i l'exclusió social i fomentar municipis més inclusius, en els quals hi hagi menys desigualtats socials i territorials, on prevalguin els vincles socials i comunitaris per sobre de les fractures socials.

Els ajuntaments i, preferiblement, els Serveis Socials són els que han de liderar els PLINCS, però no significa que tinguin totes les competències per fer del municipi un territori inclusiu, ni que siguin els únics agents presents al territori. En tot cas, sí que són els responsables de garantir que en l'elaboració i execució dels plans locals d'inclusió hi intervinguin altres nivells de l'administració i els diferents agents que operen al territori.

Les competències municipals no esgoten les diferents polítiques que afecten a la ciutadania en els municipis. L'educació, la sanitat, la seguretat ciutadana o la gestió de determinats espais naturals afecten directament als municipis, convertint als ciutadans que hi viuen en beneficiaris o patidors. En aquest sentit, el paper dels consistoris ha de ser el de promoure la participació de totes administracions que intervenen en el territori.

Per bé que els ajuntaments han anat donant respostes a situacions de vulnerabilitat i d'exclusió social, també cal reconèixer el paper que juguen les entitats, les empreses i la ciutadania. Cal tenir present que la inclusió social és cosa de tothom i, per tant, ens compromet a tots i a totes.

Tanmateix, si cada acció política és el producte de la complexa interacció de persones i d'organitzacions i cada actor té una certa definició prèvia del problema i de la realitat sobre la qual s'ha d'intervenir, cal un marc referencial comú que ha de permetre una major capacitat d'influència sobre el conjunt del procés i de presa de consciència. És a

dir, és necessari que hi hagi una visió comuna del model de municipi pel qual s'aposta i això inclou definir conjuntament què s'entén per inclusió i cohesió social. A partir d'aquí, cal avançar en el discurs capaç de sensibilitzar la gent sobre la importància de les polítiques d'inclusió i de les actuacions que se'n deriven. Però, alhora, és necessari que el discurs vagi acompanyat d'accions estratègiques o concretes adreçades a persones que es troben en situació de vulnerabilitat.

Per tal que un PLINCS sigui més que una declaració d'intencions, i perquè ho sigui realment, cal que s'elabori tenint en compte els diferents actors del municipi, que es defineixin acuradament les línies estratègiques i els principis d'actuació i, finalment, ha d'anar acompanyat d'un pressupost que faci viable les actuacions previstes.

Els PLINCS aporten l'oportunitat d'enfortir i innovar les polítiques socials municipals pel que fa la inclusió i la cohesió social en diversos sentits:

- Donen visibilitat i atorguen nous valors de centralitat a totes aquelles accions que es realitzen des de diferents àmbits o àrees de l'Ajuntament en temes d'inclusió social.
- Si bé és cert que des de ja fa alguns anys els consistoris estan desenvolupant actuacions, cal que aquestes siguin més visibles al conjunt de la ciutadania i, sobretot, que prenguin més pes pressupostari i polític dins els mateixos ajuntaments.
- Doten de sentit estratègic les accions que s'estan duent a terme en el municipi.

La visió estratègica en la perspectiva d'inclusió social s'efectuarà en la mesura

que hi hagi voluntat política per fer-ho i un consens municipal respecte del que s'entén per

- inclusió i cohesió social.
- Ofereixen una perspectiva integral, tant des del punt de vista de l'individu com de la comunitat. L'objecte d'intervenció d'un pla local d'inclusió és el conjunt de persones del municipi i, en conseqüència, cal tenir en compte tant les diferències territorials que hi poden haver com el fet que les persones han de sentir-se incloses a la societat al llarg de tot el seu cicle vital i independentment del seu origen, sexe i ideologia. Actuar de manera integral requereix modificar certes pràctiques d'actuació, de gestió i d'execució imperants (més verticals, homogènies, etc.), així com donar veu als diferents agents de la societat, incloses les persones que actualment se'n troben més al marge.

Eixos estratègics de les accions que desenvolupa el PLICST

- Afeblir els factors generadors d'exclusió i de vulnerabilitat social, incidint en els diferents àmbits d'inclusió social (educació, salut, habitatge, treball, etc.).
- Promoure l'autonomia de les persones i dels col·lectius socials més desfavorits facilitant la seva entrada en les diferents esferes socials de participació.
- Promoure la **cohesió social** a partir del sentiment de pertinença a la ciutat amb uns objectius i unes aspiracions comunes

Funcions del PLICST

- Conèixer els principals processos d'exclusió i fractura social de la ciutat, així com quins són els col·lectius més vulnerables. Analitzar les intervencions dels diferents agents socials, amb l'objectiu de detectar buits, dèficits de coordinació i formes més eficients d'actuar.
- Treballar en xarxa i posar en marxa mecanismes de coordinació entre entitats i institucions.
- Assessorar els diferents serveis sobre temes d'inclusió i cohesió social.
- Sensibilitzar la ciutadania en la importància d'assolir una ciutat inclusiva i cohesionada.

III. PROCÉS D'ELABORACIÓ

L'estructura organitzativa d'un PLINCS variarà en funció de les característiques del municipi, de l'estructura municipal i de les pròpies capacitats i necessitats. A continuació es fa la proposta del que creiem que hauria de ser l'estructura bàsica. Aquesta proposta es basa en el convenciment que la societat civil, estructurada o no, ha de poder participar en la definició, disseny i realització del municipi inclusiu.

L'aposta per a desenvolupar un PLINCS l'ha de fer, primer de tot, el govern local i, a partir d'aquí és la regidoria de serveis socials qui ha de liderar el procés, treballant conjunta i estretament amb altres departaments del mateix municipi.

Els diferents nivells de treball identificats per a la realització d'un Pla local d'inclusió social són: Comitè Directiu, Comissió Executiva, Equip Tècnic, grups de treball i espais participatius estables i puntuals.

Fases dels Plans Locals d'Inclusió Social

La inclusió social requereix que tots els habitants d'un municipi tinguin l'oportunitat de dret i de facto de participar en els següents espais:

- Espai econòmic i de la renda. Àmbit en el qual es desenvolupa el treball, s'accedeix a ingressos i es realitzen activitats de consum.
- Espai de ciutadania. Àmbit en el qual s'accedeix a drets socials derivats de la redistribució de béns i serveis (educació, salut, seguretat social, etc.) i on es reconeixen els drets de ciutadania política.
- Espai relacional i de vincles. Àmbit en el qual s'inscriuen les relacions socials, els vincles personals, familiars i comunitaris.

L'exclusió d'una persona o d'un grup d'un sol d'aquests espais ja suposa una forma d'exclusió social en el municipi. Ara bé, donat que aquests tres espais són molt amplis, fer la diagnosi basant-se solament en ells podria suposar que aspectes importants d'inclusió i cohesió social del municipi no fossin valorats adequadament. Per aquest motiu, operativament es treballa sobre la base d'àmbits (econòmic, laboral, formatiu, sociosanitari, residencial, relacional i de ciutadania) i de factors d'exclusió.

En tant que instrument de planificació, un PLINCS ha de poder respondre a aquestes qüestions bàsiques:

- Quin municipi tenim?
- Quin municipi volem?
- Quines accions emprendrem per transformar el municipi en la direcció desitjada i com ho drem a terme?
- Quins elements ens permetran avaluar l'adequació de les nostres accions amb els efectes esperats?

La proposta de metodologia d'implantació d'un PLINCS que aquí es formula s'articula a partir de la identificació de tres fases en constant interacció, les quals volen donar resposta, precisament, a aquest tipus de preguntes.

- La diagnosi. és una fase d'aproximació i coneixement de la realitat social municipal respecte del fenomen de l'exclusió. El resultat de la diagnosi són de tres mapes: el mapa de la vulnerabilitat (detecció de factors generadors d'exclusió i de col·lectius vulnerables); el mapa relacional (dels actors i les seves interrelacions) i el mapa de serveis i recursos per la inclusió. El conjunt d'aquests tres mapes constituirà el diagnòstic de la inclusió social.
- El pla d'acció. Aquesta fase s'ha d'elaborar a partir de la informació que proporciona la diagnosi. El seu objectiu és proposar mesures d'actuació per a incidir a favor de la inclusió social del municipi i establir-ne una prioritització temporal.

- L'avaluació. És, de fet, una fase que abasta tot el procés ja que s'inicia quan comença el pla d'acció i té dues finalitats: veure els resultats de les accions (l'impacte) i veure el compliment del procés per tal d'introduir les modificacions necessàries per al compliment dels objectius.

IV. PLA D'ACCIÓ

La finalitat del pla d'acció és concretar, a partir dels resultats de la diagnosi però també a partir del compromís pres vers la inclusió social, el contingut, establir els òrgans i/o actors que el realitzaran, concretar els recursos i definir-ne la temporalitat o el calendari d'actuació.

La concreció de tots aquests aspectes és summament important perquè permet pasSar d'una declaració de bones intencions (quin municipi volem) a un marc d'actuació factible, clar, sòlid, amb objectius específics, que disposi dels mitjans necessaris, pautat en el temps, i en el qual s'hi especifiquin les responsabilitats dels diferents actors que hi han d'intervenir. El Pla d'acció, doncs, és el full de ruta que ha de permetre transformar la realitat municipal perquè esdevingui més cohesionada i inclusiva.

El contingut del Pla d'acció l'ha de decidir cada municipi, ja que només aquest sap quina és la pròpia realitat social de partida i què es vol prioritzar. És el mateix municipi el que ha de decidir el model de poble o ciutat pel qual vol treballar i consensuar-lo entre tots els agents que intervenen en l'elaboració del PLINCS.

Aquest document vol aportar els elements bàsics que l'han de constituir així com les pautes necessàries per a poder-lo elaborar.

El Pla d'acció ha d'integrar i desenvolupar els següents elements:

- Els valors i els principis orientadors del Pla.
- Les línies estratègiques que es pretenen emprendre.
- Els objectius operatius que han de concretar les finalitats de cadascuna de les línies
- estratègiques.
- Els programes, serveis, equipaments i accions.

Accions orientades a garantir nivells mínims d'inclusió social La finalitat d'aquest tipus d'accions és eradicar o pal·liar l'exclusió extrema, situacions d'urgència social. És el tipus d'acció que incideix directament sobre l'usuari, aconseguint els recursos que necessita per assolir uns mínims acceptables. Són accions enfocades a col·lectius vulnerables i no al total de la població.

L'existència d'aquest tipus d'acció ha de garantir que ningú visqui per sota d'uns llindars o pateixi situacions extremes d'exclusió o aïllament. Per altra banda, l'objecte

d'aquestes accions no influeix directament sobre el factor que produeix la desigualtat i, per tant, han d'estar acompanyades per altres tipus d'accions més a llarg termini i proactives amb els factors causants de l'exclusió.

Accions per fomentar la reinserció social

Són les destinades a normalitzar la situació dels col·lectius vulnerables mitjançant la seva pròpia participació. Es tracta fonamentalment de donar eines de capacitació als beneficiaris. Aquest tipus d'accions aposten per la promoció personal.

Accions adreçades a debilitar els factors d'exclusió

Dins d'aquest tipus d'accions considerem tota mena de mesures preventives, l'objecte de les quals és el factor d'exclusió. Per exemple: establir mesures de promoció econòmica a tot el municipi. Aquestes accions tenen els seus efectes a mig i llarg termini i solen estar orientades al conjunt de la població o a una part important. En el cas de l'exemple que acabem de citar, estarien adreçades a totes les persones actives.

Qui ha de realitzar les accions?

El disseny i desenvolupament del pla d'acció requereix de tots els òrgans i actors citats anteriorment, per bé que amb responsabilitats diverses i en diferents moments de la realització. Així, el primer moment, ha de ser un espai participatiu en el qual hi siguin representats tots. Vegeu quadre pàgina següent.

Quins recursos necessitem?

És tant important definir els principis orientadors, els objectius operatius i les accions concretes, com assignar les partides pressupostàries adients per a cada acció. També hem de saber quins recursos humans necessitem. I és que el pla d'acció només es podrà fer efectiu si compte amb els recursos econòmics i humans suficients per a cadascuna de les accions dissenyades.

V. AVALUACIÓ

Cal atorgar a l'avaluació la mateixa importància que a les altres dues fases del Pla: la diagnosi i el pla d'acció.

L'avaluació és l'instrument d'anàlisi, seguiment i millora del Pla i, per tant, permet l'autocorrecció pautaada i regular a partir de l'estudi sistemàtic de l'efectivitat i l'eficiència de les actuacions que s'han implementat. En segon lloc, l'avaluació amb caràcter participat i consensuat permet obtenir un coneixement compartit del Pla durant el seu desenvolupament.

L'avaluació, en tercer lloc, permet mostrar la transparència amb què es desenvolupa el PLINCS i garanteix el rendiment de comptes davant tots els agents i també davant la ciutadania.

Finalment, avaluar també vol dir aprendre dels encerts i dels errors, dels altres agents i d'un mateix i, a partir d'aquí, augmenta la qualitat del procés.

Què avaluar?

El model d'avaluació proposat és ampli perquè incorpora l'anàlisi dels elements processuals i d'impacte; d'aquesta manera es pot incidir en el procés d'implementació introduint millores.

L'avaluació ha d'anar més enllà del control dels recursos, de manera que sigui integral i pugui donar resposta a preguntes sobre la implementació (com s'està implementant el pla?), sobre les activitats (quines s'estan duent a terme?), sobre l'anàlisi de resultats (quins resultats s'estan produint?), l'ajustament a la previsió (els processos i els resultats s'ajusten a les previsions?), sobre els nous serveis, ampliacions o millores dels serveis existents (quines modificacions cal introduir?), sobre el funcionament del pla (el pla funciona igual per a tothom o afecta especialment alguns col·lectius determinats?) i sobre els costos del pla en general (són els previstos?).

Qui ha de participar en l'avaluació?

L'avaluació requereix dos tipus d'actors: els executors i els participants. L'execució de l'avaluació variarà segons s'opti per una avaluació externa o interna. És aconsellable que el PLINCS disposi d'un sistema d'avaluació mixta, que inclogui un mecanisme intern d'avaluació continuada i una avaluació externa, perquè totes dues tenen avantatges i inconvenients, i el model mixt permet minimitzar els inconvenients.

1) Avaluació interna: efectuada per membres o personal de la mateixa organització.

D'acord amb el model presentat, correspondria a l'equip tècnic.

- Quanta gent utilitza el servei?

- Els usuaris del servei es corresponen amb la població-objectiu?
- La intervenció està assolint els objectius o beneficis desitjats?
- Els serveis proveïts a cada usuari són els adequats en quantitat, tipus i qualitat?
- El servei arriba a tota la població-objectiu?
- La població objectiu coneix l'existència del pla?
- Els usuaris estan satisfets amb el servei?
- Quina és l'evolució de la població no-objectiu en relació amb la necessitat del servei?

Dimensió procés

- El programa s'està implementant d'acord amb les previsions?
- S'estan proveïnt els serveis previstos?
- El personal del programa és l'adequat en número i competència?
- El programa es coordina satisfactòriament amb altres accions?
- El programa funciona igual en tots els llocs on s'aplica?
- Els participants mantenen la vinculació amb el programa?
- El benefici que els participants obtenen del programa es manté en el temps?

Avaluació dels costos

- Quant costa el programa?
- Els costos per unitat de servei són raonables?
- Els costos es correlacionen amb l'impacte del programa?

2) Avaluació externa: l'efectuen organismes externs, empreses dedicades a aquests tipus d'avaluació. El principal inconvenient és que els avaluadors externs han de tenir accés a la informació per tenir un alt grau de coneixement i, per tant, requereixen de la cooperació de tota l'organització. Els principals avantatges són que la condició d'expert els pot acreditar i afavorir el seu treball i que la seva anàlisi pot oferir més garanties de fiabilitat i objectivitat i, en conseqüència, més impacte.

VI. ACCIONS CLAU PER IMPULSAR UN PLA LOCAL D'INCLUSIÓ SOCIAL

1. Dissenyar el tipus de municipi que volem tenir i apostar-hi políticament i pressupostàriament.
2. Avançar cap a les noves lògiques polítiques i noves formes de gestió d'un govern local relacional.
3. Partir del reconeixement dels punts febles en la cohesió social i la igualtat que es donen en el municipi, conèixer les seves formes d'expressió i els col·lectius més afectats.
4. Reconèixer i posar en valor totes les actuacions que es duen a terme en el municipi en matèria d'inclusió social.
5. Elaborar una diagnosi que identifiqui el punt inicial i dissenyar eines que permetin valorar l'evolució d'aquesta situació durant la implementació del Pla.
6. Disseny del Pla i les estratègies d'implementació.

7. Incorporar la participació, la corresponsabilització i l'acció comunitària dels diferents agents que operen al territori en totes les fases del Pla.
8. Dur a terme actuacions integrals que incorporin un fort compromís en la transversalitat i el treball en xarxa.
9. Dissenyar una organització adequada per a la consecució dels objectius i que garanteixi la participació i la corresponsabilitat.
10. Incorporar l'avaluació del procés, dels resultats i de l'impacte com a garantia de la qualitat del Pla.

VII. LA FORMALITZACIÓ D'ACORDS COM A RESULTAT DELS PLANS

Els Plans d'inclusió, poden donar com a resultat la signatura i formalització d'Acords concrets, que són l'espai de participació, de cooperació publico-privada i d'acció conjunta entre institucions i organitzacions de les ciutats i pobles que treballen per construir una societat més inclusiva i amb major qualitat de vida per a totes les persones.

En definitiva, és un espai compartit entre els governs municipals i la societat civil per a la inclusió social.

La seva finalitat ha d'ésser, doncs, incrementar el capital social dels municipis, és a dir, la seva capacitat d'organització i actuació conjunta, mitjançant la promoció de la cooperació i l'articulació de xarxes d'acció per avançar en la construcció plural i democràtica d'un bé comú primordial: la inclusió social.

Quins són els principis fonamentals?

Transformació social de ciutats i pobles mitjançant un compromís per a la transformació social, a través del treball conjunt sobre valors o principis comuns:

Convivència

Cooperació

Cohesió social

Creativitat

Comunitat

Governança democràtica

Treball en xarxa

Qualitat del treball

Una visió i uns objectius compartits.

Signar un Acord en aquest sentit implica formar part d'una xarxa que:

Facilita informació útil i motivadora per a l'acció.

Promou oportunitats d'accés i intercanvi d'informació, recursos i coneixements.

Promou l'impuls de projectes en els quals és important la cooperació entre una pluralitat d'entitats i organitzacions de la ciutat.

I un compromís per:

Compartir coneixement, experiències, informació.

Facilitar a la xarxa la informació més rellevant i difondre-la entre els membres de l'organització mateixa.

Proposar els temes i els projectes que es consideren importants de treballar des de la xarxa.

Participar en els àmbits de treball i relació en els quals la capacitat d'acció conjunta és rellevant.

Un altre dels resultats importants que poden donar aquests acords, és el foment de la cultura de la col·laboració entre les institucions públiques, els agents econòmics i els agents socials. Gràcies a la cooperació i interrelació dels membres, poden néixer projectes de col·laboració concrets amb l'objectiu d'incrementar el benestar global.

EXEMPLES DE PLANS D'INCLUSIÓ SOCIAL MUNICIPALS I LA SEVA VALORACIÓ:

1.- Barcelona:

http://w110.bcn.cat/portal/site/ServeisSocials/menuitem.931633495bcd6167b4f7b4f7a2ef8a0c/?vgnnextoid=ae8a201d14fc6310VgnVCM10000072fea8c0RCRD&vgnnextchannel=ae8a201d14fc6310VgnVCM10000072fea8c0RCRD&lang=ca_ES

2.- Sant Cugat:

<http://es.slideshare.net/PrensaSantCugat/pla-inclusi-sant-cugat-2014-2015>

3.- Manresa:

http://www.ajmanresa.cat/web/contingut.php?id_menu=3614&parent=331&area=4

4.- Igualada:

<http://www.igualada.cat/cat/Igualada-per-Temes/Accio-Social/Plans-Locals/Pla-Local-d-Inclusio-Social>

5.- Reus:

<http://www.reus.cat/serveis/pla-local-d%E2%80%99inclusi%C3%B3-social>

EXEMPLES DE PLANS COMARCALS:

1.- Alt Empordà

<http://inclusioaltemporda.cat/portal/entitats/>

2.- Berguedà

<http://inclusio.bergueda.cat/>